

Ludwig Ramberg konstruerade termostaten och byggde in en kommersiell polarimeter.

Mångsidig och händig kemist

LUDWIG RAMBERG löste praktiska och teoretiska problem – både i labbet och i samhället utanför.

FÖR DE FLESTA organiska kemister är Ludwig Ramberg (1874–1940) känd för en namnreaktion, Ramberg-Bäcklund-reaktionen, i vilken en α -halosulfon under basiska betingelser bildar en alken. Birger Bäcklund (1908–1997) var Rambergs student och deras arbete publicerades 1940.

Ludwig Ramberg var händig

och sedan barndomen van att arbeta både vid hyvelbänk och med svarv – och han hade även ordnat ett eget kemiskt laboratorium under skoltiden. Han designade och tillverkade ofta själv flera praktiska laboratorieutensilier, till exempel en så kallad polarimetertermostat. Den behövde han bland annat för att studera

kinetiken i vissa bromeringsreaktioner.

1892 påbörjade Ludwig Ramberg sina naturvetenskapliga studier vid Lunds universitet. Han började omedelbart arbeta i det ”ganska ruskiga” laboratoriet. Mest betydelsefulla under hans studietid var professor C W Blomstrand (1826–1897), om vars ”teoretiska åskådning” han ägnade en artikel, samt den senare världsberömda fysikern Jan Rydberg (1854–1919).

LUDWIG RAMBERG disputerade och förordnades till docent i kemi 1902. Han ägnade sig nu åt ett sedan Blomstrands dagar klassiskt forskningsfält, nämligen platinakomplex. Tre år senare utnämndes Ramberg till laborator. Det blev en tämligen besvärlig tid. Han identifierade en rad problem och lyckades åtgärda en del – främst bristen på modern utrustning. J Martin Lovén (1856–1920), som var Blomstrands efterträdare på professuren, beskrivs av Ramberg som nästan patologiskt sparsam. Undervisningen var också tungrodd på grund av för lite personal – tio timmar om dagen var vanligt – så det blev inte direkt någon tid för vetenskap. ”Fris-kare luft” fick dock Ramberg och andra yngre Lundakemister genom kontakter med Köpenhamn, där Ramberg även tilläts göra vissa experiment.

Deltog Ludwig Ramberg i studentlivet i Lund? Ja, fast studentpolitiken intresserade honom inte alls. Däremot musicerade han och framför allt var han en av de tre huvudförfattarna till det berömda Lundaspexet Uarda som hade premiär vid karnevalen 1908.

Ramberg intresserade sig alltså för tekniska lösningar i laboratoriet, men även i samhället. I Uppsala var han drivande både vid moderniseringen av Kemikums laboratorier och vid planeringen av Lantbrukshögskolan i Ultuna.

Våren 1913 blev Ramberg ledamot av den nya Arsenikkommissionen, som skulle utreda åtgärder som borde vidtas för att ”upptäcka, förebygga och motverka faran av kronisk arsenikförgiftning”. Slutbetänkandet i en volym på 1 340 sidor avlämnades sex år senare. Rambergs uppgifter var i huvudsak av analytisk karaktär och här hade han äntligen tillräckliga resurser till sitt förfogande. Kommissionens främsta resultat, ansåg Ramberg, var att ”döda den arsenofobi, som under decennier kastat ett skimmer av löje över vårt folk och kostat otroliga summor”.

HÖSTEN 1918 utnämndes Ramberg till professor i kemi vid Uppsala universitet. Hur upplevde skåningen flytten norrut? Svaret ger han själv utan förbehåll:

”I Uppsala trivdes jag från första stunden utomordentligt väl. Härtill bidrog väl i främsta rummet det angenäma och friktionsfria samarbetet med mina kolleger [Daniel] Strömholm och [The] Svedberg samt den älskvärda välvilja, varmed min företrädare, Oscar Widman,

mottog mig i sitt hem och införde mig i sin bekantskapskrets.”

Men de materiella omständigheterna var svåra, liksom han tidigare erfarit i Lund. Där hade han lovat sig att om han någon gång blev föreståndare för en institution ”ej ha nå-

gon möda ospard för att bereda mina lärjungar de bästa möjliga arbetsbetingelser”. Han kom i stor utsträckning att lyckas med sin föresats.

Ramberg var även starkt teoretiskt intresserad vilket präglade hans föreläsningar, bland annat en serie i kvantmekanik 1938. Han publicerade också några artiklar om valensläran. ◊

Av Olle Matsson, professor emeritus vid Uppsala universitet.

Beskuren målning på Ludwig Ramberg, av David Tägtström.